

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTWA

od jego powstania do likwidacji

redakcja naukowa Maria Hass-Symotiuk

WYDANIE **2**

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTWA

od jego powstania do likwidacji

redakcja naukowa Maria Hass-Symotiuł

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

2

Stan prawny na 1 grudnia 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Małgorzata Cygańska, prof. UWM

Wydawca

Izabella Małecka

Redaktor prowadzący

Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części książki napisali:

Zenon Głodek – rozdziały 3, 4

Zenon Głodek, Maria Hass-Symotiuk – rozdział 9

Maria Hass-Symotiuk – plan kont oraz rozdziały 1, 2, 6, 15

Maria Hass-Symotiuk, Małgorzata Trocka – rozdział 16

Magdalena Kludacz-Alessandri – rozdziały 8, 17, 18

Bożena Nadolna – rozdziały 5, 7, 12, 13

Małgorzata Trocka – rozdziały 10, 11, 14

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-622-5

2. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	15
Wykaz kont syntetycznych	19

CZĘŚĆ A

ASPEKTY PRAWNE I ORGANIZACYJNE RACHUNKOWOŚCI

Rozdział 1

Rachunkowość jako element systemu informacyjnego przedsiębiorstwa	25
1.1. Istota, zakres i zadania rachunkowości	25
1.2. Zewnętrzne i wewnętrzne regulacje rachunkowości	31
1.3. Zasady prawidłowej rachunkowości	39
1.4. Struktura rachunkowości	41
1.5. Użytkownicy informacji finansowych	43

Rozdział 2

Projektowanie systemu rachunkowości w przedsiębiorstwie	47
2.1. Zasady projektowania systemu rachunkowości przedsiębiorstwa	47
2.2. Elementy polityki rachunkowości przedsiębiorstwa	52
2.3. Zasady budowy zakładowego planu kont	62
2.4. Weryfikacja zasad (polityki) rachunkowości przedsiębiorstwa	71
2.5. Odpowiedzialność za rachunkowość przedsiębiorstwa	79

Rozdział 3

Wybrane elementy organizacji systemu rachunkowości w przedsiębiorstwie	87
3.1. Etapy generowania informacji finansowych w systemie rachunkowości	87
3.2. Wycena zasobów majątkowych i źródeł ich finansowania	90
3.3. Dokumenty księgowe jako podstawa ewidencji operacji gospodarczych	96
3.4. Zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych	101
3.5. Inwentaryzacja jako narzędzie weryfikacji zapisów księgowych	107

CZĘŚĆ B
RACHUNKOWOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW KONTYNUUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ.
ZASOBY MAJĄTKOWE I KAPITAŁY W PRZEDSIĘBIORSTWACH
KONTYNUUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ

Rozdział 4

Rzeczowe i niematerialne aktywa trwałe przedsiębiorstwa	115
4.1. Istota i rodzaje środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	115
4.2. Wycena środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	122
4.3. Zasady amortyzacji środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	125
4.4. Aktualizacja wartości i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	132
4.5. Ewidencja środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	138
4.6. Środki trwałe w budowie i ich ewidencja	144
4.7. Leasing środków trwałych i wartości niematerialnych oraz prawnych i jego ewidencja	148

Rozdział 5

Aktywa inwestycyjne przedsiębiorstwa	157
5.1. Istota i rodzaje aktywów inwestycyjnych	157
5.2. Aktywa finansowe i niefinansowe i ich wycena	161
5.3. Ewidencja długoterminowych aktywów finansowych i niefinansowych	171
5.4. Struktura krótkoterminowych aktywów finansowych i zasady ich ewidencji	182

Rozdział 6

Aktywa pieniężne przedsiębiorstwa i kredyty bankowe	187
6.1. Istota, rodzaje i zasady gospodarowania aktywami pieniężnymi	187
6.2. Środki pieniężne w kasie	192
6.3. Środki pieniężne na rachunkach bankowych	196
6.4. Inne środki pieniężne	203
6.5. Kredyty bankowe, ich rodzaje i ewidencja	209

Rozdział 7

Rozrachunki i roszczenia w przedsiębiorstwie	215
7.1. Pojęcie i rodzaje rozrachunków	215
7.2. Zasady wyceny i dokumentacja rozrachunków (krajowych i zagranicznych)	220
7.3. Rozrachunki z kontrahentami	223
7.4. Rozrachunki publicznoprawne	239
7.5. Rozrachunki z pracownikami	255
7.6. Pozostałe rozrachunki	265
7.7. Odpisy aktualizujące należności	275
7.8. Należności dochodzone sądowo (roszczenia)	278

Rozdział 8

Aktywa obrotowe przedsiębiorstwa	281
8.1. Zasady gospodarowania zapasami	281
8.2. Klasyfikacja i metody wyceny materiałów i towarów	283
8.3. Rozliczenie zakupu materiałów i towarów	289
8.4. Ewidencja materiałów	293
8.5. Ewidencja towarów	299
8.6. Nadwyżki i niedobory materiałów i towarów	308

Rozdział 9

Ewidencja, rozliczanie i kalkulacja kosztów w przedsiębiorstwie	315
9.1. Pojęcie i klasyfikacja kosztów	315
9.2. Warianty ewidencji kosztów	320
9.3. Koszty według rodzajów – ich ewidencja i rozliczanie	322
9.4. Koszty w układzie funkcjonalno-kalkulacyjnym i ich rozliczanie	327
9.5. Rozliczenia kosztów w czasie	339
9.6. Istota i metody kalkulacji kosztów	345

Rozdział 10

Produkty gotowe i produkcja niezakończona w przedsiębiorstwie	359
10.1. Ogólna charakterystyka produktów gotowych	359
10.2. Zasady wyceny produktów gotowych	360
10.3. Ewidencja produktów gotowych	366
10.4. Braki i ich ewidencja	372

Rozdział 11

Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem w przedsiębiorstwie	375
11.1. Pojęcie i rodzaje przychodów	375
11.2. Ewidencja przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	377
11.3. Ewidencja kosztów związanych z uzyskaniem przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	389
11.4. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	394
11.5. Przychody i koszty finansowe	401
11.6. Obroty wewnętrzne i ich koszt własny	406

Rozdział 12

Kapitały i fundusze przedsiębiorstwa	409
12.1. Istota i rodzaje kapitałów (funduszy)	409
12.2. Kapitały (fundusze) podstawowe w różnych jednostkach gospodarczych	415
12.3. Kapitały (fundusze) zapasowe i rezerwowe w różnych jednostkach gospodarczych	427
12.4. Rozliczenia międzyokresowe przychodów	436
12.5. Fundusze specjalne	440
12.6. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	450
12.7. Wynik finansowy netto i jego rozliczanie	454

Rozdział 13

Rezerwy na zobowiązania w przedsiębiorstwie	457
13.1. Ogólna charakterystyka rezerw	457
13.2. Rezerwy na przyszłe zobowiązania i straty w księgach rachunkowych	463
13.3. Rezerwy na wydatki przyszłych okresów – rozliczenia międzyokresowe bierne	470
13.4. Rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	476
13.5. Ujawnienia informacji o rezerwach w sprawozdaniu finansowym	482

CZĘŚĆ C

**SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTWA –
SPORZĄDZANIE I BADANIE, UDOSTĘPNIANIE ORAZ ARCHIWIZACJA I OCHRONA
ZBIORÓW DOKUMENTACJI KSIĘGOWEJ**

Rozdział 14**Zakres i procedury sporządzania sprawozdania finansowego**

w przedsiębiorstwie	491
14.1. Istota, cechy i zakres sprawozdania finansowego	491
14.2. Zasady sporządzania sprawozdania finansowego	493
14.3. Struktura informacyjna bilansu	500
14.4. Rachunek zysków i strat	504
14.5. Informacja dodatkowa	507
14.6. Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym	514
14.7. Rachunek przepływów pieniężnych	516
14.8. Sprawozdanie z działalności w roku obrotowym	520
14.9. Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej	524
14.10. Konsolidacja sprawozdań finansowych	525

Rozdział 15**Badanie, składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie**

i ogłaszanie sprawozdań finansowych	535
15.1. Cel i zasady badania sprawozdania finansowego	535
15.2. Sprawozdanie z badania sprawozdania finansowego	545
15.3. Zatwierdzanie, udostępnianie oraz ogłaszanie sprawozdania finansowego	548

Rozdział 16**Przechowywanie i ochrona zbiorów dokumentacji księgowej**

przedsiębiorstwa	555
16.1. Regulacje prawne dotyczące przechowywania i ochrony zbiorów dokumentacji księgowej	555
16.2. Miejsca i czasokres przechowywania zbiorów dokumentacji księgowej	558
16.3. Przechowywanie i ochrona zbiorów danych rachunkowości likwidowanych jednostek	565
16.4. Sposoby przechowywania zbiorów dokumentacji księgowej	568
16.5. Brakowanie zbiorów dokumentacji księgowej	574

CZĘŚĆ D
RACHUNKOWOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW NIEKONTYNUUJĄCYCH
DZIAŁALNOŚCI

Rozdział 17

Rachunkowość łączących się i przejmowanych przedsiębiorstw	579
17.1. Istota fuzji i przejęć	579
17.2. Zasady i metody łączenia się spółek	583
17.3. Rozliczenie łączenia spółek metodą nabycia	589
17.4. Rozliczenie łączenia spółek metodą łączenia udziałów	594
17.5. Skutki przejęcia jednostki w rachunkowości	599
17.6. Ujawnianie informacji o połączeniu w sprawozdaniach finansowych	611

Rozdział 18

Rachunkowość przedsiębiorstw w upadłości i likwidacji	613
18.1. Regulacje prawne dotyczące upadłości i likwidacji przedsiębiorstwa	613
18.2. Zakres prac związanych z upadłością i likwidacją przedsiębiorstwa	617
18.3. Otwieranie i zamykanie ksiąg rachunkowych	625
18.4. Inwentaryzacja aktywów i pasywów likwidowanego przedsiębiorstwa	628
18.5. Wycena aktywów i pasywów likwidowanego przedsiębiorstwa	632
18.6. Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa w likwidacji	646

Literatura	657
-------------------------	------------

Wykaz aktów prawnych	663
-----------------------------------	------------

Wykaz tabel	667
--------------------------	------------

Wykaz rysunków	673
-----------------------------	------------

Wykaz schematów	675
------------------------------	------------

O Autorach	679
-------------------------	------------

WSTĘP

W warunkach gospodarki rynkowej obserwuje się zwiększone zainteresowanie specyficznym zasobem, jakim jest informacja finansowa. Stanowi ona podstawę podejmowania poprawnych decyzji oraz kontroli ich realizacji na wszystkich szczeblach zarządzania przedsiębiorstwem. Informacje te są także potrzebne użytkownikom zewnętrznym (np. inwestorom, kontrahentom, bankom) do oceny działalności przedsiębiorstwa, do rozliczenia ich kierownictwa z dokonań (osiągniętych rezultatów) i do efektywnego wykorzystania powierzonych im składników majątkowych.

Sprawne zarządzanie wymaga dostępu do informacji o posiadanych zasobach czynników produkcji, o źródłach ich finansowania, o realizowanych procesach i ich kosztach, uzyskiwanych przychodach oraz o osiągniętych rezultatach (efektach) działalności. Zasadniczym źródłem tych informacji jest rachunkowość. Stanowi ona system pomiaru i identyfikacji zdarzeń i procesów gospodarczych oraz generowania przydatnych różnym użytkownikom informacji finansowych o działalności jednostki, wykorzystywanych do podejmowania różnorodnych decyzji, i to zarówno przez kierownictwo przedsiębiorstwa, jak i odbiorców zewnętrznych.

W zależności od zakresu tych informacji, ich charakteru oraz stosowanych procedur przetwarzania danych wyróżnia się trzy obszary rachunkowości: rachunkowość finansową, rachunkowość podatkową i rachunkowość zarządczą. Dwa pierwsze obszary rachunkowości są ukierunkowane przede wszystkim na zaspokojenie potrzeb odbiorców zewnętrznych. Rachunkowość finansowa dostarcza informacji powtarzalnych zwłaszcza dla inwestorów, banków, kontrahentów. Z kolei rachunkowość podatkowa umożliwia ustalanie zobowiązań podatkowych (np. podatku dochodowego, podatku VAT) oraz dokonywanie rozliczeń z fiskusem. Rachunkowość zarządcza natomiast opracowuje informacje zindywidualizowane, dostosowane do rozwiązywanych przez kierownictwo problemów decyzyjnych.

Przygotowane drugie wydanie książki stanowi kompendium wiedzy o systemie informacyjnym rachunkowości finansowej przedsiębiorstw. Prezentowane w niej treści obejmują uaktualnione i poszerzone zagadnienia systemu rachunkowości i sprawozdawczości finansowej występujące w cyklu życia przedsiębiorstwa, tj. od

zaprojektowania tego systemu (w momencie utworzenia przedsiębiorstwa), przez sprawne funkcjonowanie systemu rachunkowości (okres kontynuacji działalności), aż do kresu bytu prawnego przedsiębiorstwa (to jest likwidacji/upadłości). Na każdym z tych etapów rola rachunkowości jest bardzo istotna.

Treść pracy ujęto w czterech częściach, które harmonijnie łączą problemy ogólne z praktycznymi występującymi w cyklu życia przedsiębiorstwa.

Część pierwsza „Aspekty prawne i organizacyjne rachunkowości” ukazuje rolę i rangę rachunkowości jako instrumentu zarządzania (język biznesu). System ten powinien być ukierunkowany na generowanie przydatnych informacji finansowych na potrzeby różnych użytkowników (wewnętrznych i zewnętrznych).

Dlatego na tle istoty, zakresu, struktury i atrybutów rachunkowości przedstawiono zasady projektowania tego systemu w przedsiębiorstwie (system ten powinien być zaprojektowany w momencie utworzenia jednostki). Szczególną uwagę skupiono na czynnikach determinujących budowę systemu rachunkowości, wymaganiach prawa bilansowego w zakresie opracowania i aktualizacji zakładowych regulacji tego systemu (dokumentacji polityki rachunkowości), zasadach i metodach projektowania zakładowego planu kont, zabezpieczającego potrzeby informacyjne różnych użytkowników (także potencjalnych), oraz odpowiedzialności za prowadzenie rachunkowości w przedsiębiorstwie. Poruszono także problematykę organizacji systemu rachunkowości w przedsiębiorstwie, mającą istotny wpływ na jego prawidłowe funkcjonowanie.

Część druga, najobszerniejsza, opracowania „Ewidencje problemowe w rachunkowości przedsiębiorstw kontynuujących działalność” koncentruje się na najistotniejszych obszarach rachunkowości finansowej i podatkowej związanych z prowadzoną działalnością przedsiębiorstwa (produkcyjną, usługową, handlową). Zawiera ona dziesięć rozdziałów obejmujących problematykę poszczególnych składników aktywów i pasywów (aktywa trwałe, aktywa inwestycyjne, aktywa pieniężne, rzeczowe aktywa obrotowe, rozrachunki i roszczenia, kapitały i fundusze, rezerwy na zobowiązania, a także koszty i przychody związane z prowadzoną działalnością, zasady kalkulacji kosztów jednostkowych oraz ustalanie i podział wyniku finansowego). W ramach każdego obszaru przedstawiono definicje omawianych kategorii bilansowych i wynikowych, zasady ich pomiaru, wyceny bieżącej i bilansowej, ukazano zasady funkcjonowania poszczególnych kont, schematy księgowania (rozwiązania ewidencyjne typowych operacji gospodarczych) oraz przykładowe rozwiązania.

Część trzecia jest poświęcona omówieniu sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw kontynuujących działalność. Szczególną uwagę zwrócono w niej na istotę, zakres i procedury sporządzania sprawozdań finansowych, ich konstrukcję oraz potencjał informacyjny poszczególnych elementów sprawozdania finansowego (bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, zestawienie zmian w kapitale własnym,

rachunek przepływów pieniężnych), a także pozostałą sprawozdawczość (sprawozdania: z działalności w roku obrotowym, z płatności na rzecz administracji publicznej). Zawarto w niej również problematykę badania, składania do właściwego rejestru sądowego, udostępniania i ogłaszania sprawozdań finansowych oraz archiwizacji zbiorów informacji finansowych. Ta część opracowania została wzbogacona o problematykę przechowywania, ochrony i udostępniania zbiorów dokumentacji księgowej oraz kadrowo-płacowej zarówno w jednostkach kontynuujących działalność, jak i w podmiotach likwidowanych, upadłych, łączonych z innymi jednostkami czy też przejmowanych przez inne podmioty. Ponadto ukazano w nim sposób archiwizacji dowodów księgowych, dokumentów inwentaryzacyjnych, sprawozdań finansowych, innych dokumentów i sprawozdań oraz minimalne okresy ich przechowywania w archiwach zakładowych lub też w jednostkach świadczących profesjonalne usługi w tym zakresie (np. archiwach państwowych).

Część czwarta została poświęcona procesom będącym elementem współczesnej gospodarki rynkowej, jakimi są: fuzje, przejęcia, upadłość i likwidacja przedsiębiorstw. Zasadnicza uwaga została w niej skupiona na rachunkowości jednostek niekontynuujących działalności, a mianowicie na rachunkowości łączących się i przejmowanych jednostek oraz rachunkowości przedsiębiorstw w upadłości i likwidacji. W tej części opracowania omówiono istotę, zasady oraz regulacje prawne dotyczące procedur łączenia i przejęcia oraz upadłości i likwidacji, a także obowiązki w zakresie prowadzenia rachunkowości i sporządzania sprawozdań finansowych (m.in. dotyczące prowadzenia ksiąg rachunkowych, zasad wyceny aktywów i pasywów, ustalania wartości firmy, rozwiązań ewidencyjnych, inwentaryzacji) w trakcie postępowania układowego, upadłościowego i likwidacyjnego, a także w jednostkach gospodarczych kończących byt prawny.

W zaproponowanych w poszczególnych rozdziałach schematach księgowania oraz przykładach liczbowych wykorzystano wykaz kont zawierający ich nazwy i symbole.

Zaletą opracowania jest przede wszystkim wszechstronne i wieloaspektowe przedstawienie rachunkowości finansowej w cyklu życia przedsiębiorstwa. Przedstawiono w nim zagadnienia najbardziej aktualne, istotne i kluczowe, z uwzględnieniem możliwości różnych rozwiązań oraz wykorzystaniem obowiązujących regulacji prawnych (a w szczególności prawa bilansowego, krajowych i międzynarodowych standardów rachunkowości, w tym także stanowisk dotyczących problematycznych kwestii z zakresu rachunkowości, prawa podatkowego, Kodeksu spółek handlowych itp.).

Bogactwo przedstawionych problemów, szerokie wykorzystanie literatury przedmiotu oraz obowiązujących regulacji prawnych sprawiają, że książka może być cennym źródłem w poszerzaniu wiedzy z rachunkowości, jej uporządkowaniu i ugruntowaniu oraz nabyciu umiejętności praktycznego wykorzystania zarówno dla studentów studiów ekonomicznych, studiów podyplomowych, jak i dla praktyków gospodarczych prowadzących pełne księgi rachunkowe (zarówno obligatoryjnie, jak i z wyboru).

Rozdział 1

RACHUNKOWOŚĆ JAKO ELEMENT SYSTEMU INFORMACYJNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

1.1. Istota, zakres i zadania rachunkowości

Prowadzenie działalności przez każde przedsiębiorstwo wymaga dostępu jego kierownictwa do informacji o posiadanych zasobach czynników produkcji, o ich wykorzystaniu w realizowanych procesach, o poniesionych kosztach, uzyskanych przychodach, jak też o osiągniętych rezultatach. Zasadniczym źródłem tych informacji jest rachunkowość, stanowiąca logiczny, kompletny i zwarty system generowania i komunikowania informacji, głównie finansowych, niezbędnych do zarządzania różnym użytkownikom.

W literaturze przedmiotu rachunkowość jest różnie pojmowana. Uznaje się ją za system ewidencji zdarzeń i procesów gospodarczych, system informacyjny, język działalności gospodarczej, system pomiaru, działalność usługową, środek służący do przedstawienia bieżącej ekonomicznej rzeczywistości, sztukę i ideologię¹. Odmienne rozumienie istoty rachunkowości jest wyrazem ewolucji poglądów związanych z szerokim spektrum badań naukowych w tym zakresie. Wybrane definicje rachunkowości zestawiono w tabeli 1.1.

¹ A. Szycha, *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości – Studium metodologiczne*, Warszawa 1996, s. 19–22.

Tabela 1.1. Rachunkowość jako system generowania informacji w wybranych definicjach

Treść definicji rachunkowości	Autor
„System informacyjny służący użytkownikom do podejmowania decyzji gospodarczych, zwłaszcza finansowych, oraz rozliczania kierownictwa z odpowiedzialnego i efektywnego zarządzania majątkiem”	A. Jarugowa, <i>Rachunkowość finansowa</i> , Łódź 1993, s. 18
„Sztukę zapisywania, klasyfikacji oraz podsumowywania w sposób znamieny i w kategoriach pieniężnych operacji i zdarzeń, które przynajmniej częściowo mają charakter finansowy, a także jako sztukę interpretacji tych czynności i ich rezultatów”	E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, <i>Teoria rachunkowości</i> , Warszawa 2002, s. 143
„System pomiaru i ewidencji procesów gospodarczych zachodzących w przedsiębiorstwie oraz przetwarzania informacji w celu dostarczenia ich użytkownikom”	<i>Rachunkowość międzynarodowa</i> , red. L. Bednarski, J. Gierusz, Warszawa 2001, s. 12
„System gromadzenia i przetwarzania danych dotyczących stanów i procesów kształtujących majątek jednostki gospodarczej w celu dostarczenia informacji ekonomiczno-finansowych”	<i>Rachunkowość finansowa po przystąpieniu Polski do Wspólnoty Europejskiej</i> , red. K. Sawicki, Wrocław 2016, s. 13
„Systemem ewidencji, a więc całościowym, uporządkowanym układem metod i reguł sformułowanych przez teorię. (...) dokonywane w jej ramach pomiar, rejestracja, grupowanie, prezentacja i interpretacja określonych zjawisk gospodarczych są związane z indywidualnym podmiotem gospodarującym, a więc z jednostką wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i majątkowym z całości gospodarki narodowej. Rachunkowość opiera się na zastosowaniu specyficznych metod postrzegania rzeczywistości w celu ujęcia w pieniądzu stanu i ruchu środków gospodarczych odbywających się w tych jednostkach”	<i>Mała Encyklopedia Rachunkowości</i> , red. S. Skrzywan, Warszawa 1971, s. 657
„Uniwersalny, elastyczny, przedmiotowy system informacyjno-kontrolny, zdeterminowany metodą bilansową, która jest nierozzerwalnie z nim związaną metodą poznawczą, umożliwiającą tworzenie liczbowego obrazu powstania, podziału i przepływu wartości oraz wynikających stąd rozrachunków między podmiotami gospodarczymi”	E. Burzym, <i>Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji</i> , Warszawa 1980, s. 13
„Szczególny system informacyjno-kontrolny, retro- i perspektywny, który posiada monopol na ustalenie wyniku finansowego (zysk lub strata) i kondycji finansowej podmiotu gospodarczego (majątek, kapitały własne i obce)”	W. Brzezina, <i>Ogólna teoria rachunkowości</i> , Częstochowa 1998, s. 21
„Rachunkowość powszechnie nazywana jest językiem biznesu. Ludzie w świecie biznesu – właściciele, menedżerowie, bankierzy, maklerzy – wszyscy używają terminów i koncepcji rachunkowości, aby opisać majątek, źródła finansowania i działalność każdego biznesu małego i dużego. (...) Podstawowym jej celem jest dostarczenie informacji finansowych o działalności podmiotu gospodarczego”	E. Walińska, <i>Rachunkowość w świetle podatku dochodowego</i> , Warszawa 1997, s. 13

Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych definicji wynika, że rachunkowość jest uniwersalnym elastycznym systemem informacyjno-kontrolnym, odzwierciedlającym przebieg i rezultaty działalności jednostki gospodarczej, który umożliwia użytkownikom dostarczenie prawdziwego i rzetelnego obrazu ich sytuacji majątkowej i finansowej. Sprawne i efektywne funkcjonowanie systemu rachunkowości zależy od właściwego wykorzystania przypisanych jej cech. Do zasadniczych z nich zalicza się²:

- 1) wyrażanie wszystkich zdarzeń i procesów gospodarczych w mierniku pieniężnym, pozwalającym sprowadzić je do wspólnego mianownika,
- 2) zastosowanie własnej klasyfikacji zdarzeń gospodarczych, która pozwala na tworzenie agregatów ekonomiczno-rachunkowych nieodzownych w zarządzaniu finansami (aktywa–pasywa, koszty–przychody–wyniki),
- 3) dokonywanie rejestracji operacji gospodarczych wyłącznie na podstawie dokumentów źródłowych,
- 4) stosowanie do rejestracji specyficznych urzędzeń księgowych (podstawowym z nich jest konto księgowie),
- 5) określenie przekrojów informacji o działalności gospodarczej jednostki przez opracowanie zakładowego planu kont,
- 6) stosowanie zasady podwójnego zapisu do rejestracji operacji gospodarczych na kontach,
- 7) zachowanie ciągłości rejestracji operacji gospodarczych,
- 8) potwierdzanie wiarygodności rejestracji operacji gospodarczych i stanów finansowo-majątkowych poprzez inwentaryzację; w razie wystąpienia różnic między stanem rzeczywistym i ewidencyjnym dokonuje się korekty stanu ewidencyjnego.

Rachunkowość jednostek gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe obejmuje wiele elementów tworzących całość. Zostały one przedstawione w tabeli 1.2.

Tabela 1.2. Komponenty systemu rachunkowości i ich charakterystyka

Elementy	Zakres zagadnień	Realizowane cele
Zasady (polityka rachunkowości)	<ol style="list-style-type: none"> 1) ustalenie roku obrotowego i okresu sprawozdawczego 2) sposób prowadzenia ksiąg, w tym: <ol style="list-style-type: none"> a) zakładowy plan kont b) wykaz ksiąg rachunkowych c) dokumentacja systemu przetwarzania danych przy użyciu komputera d) system ochrony danych i ich zbiorów 	określenie sposobu prowadzenia rachunkowości i jej powiązanie z systemem kontroli wewnętrznej

² *Rachunkowość finansowa*, red. Z. Messner, Katowice 2004, s. 46.

Elementy	Zakres zagadnień	Realizowane cele
Dowody księgowe	<ol style="list-style-type: none"> 1) dowody zewnętrzne (obce i własne) 2) dowody wewnętrzne: <ol style="list-style-type: none"> a) jednostkowe b) zbiorcze c) korygujące d) zastępcze e) rozliczeniowe 	odzwierciedlenie zdarzeń i procesów gospodarczych występujących w jednostce, które powodują zmiany stanu, wartości i struktury majątku i źródeł jego pochodzenia oraz oddziałują na wynik finansowy
Księgi rachunkowe	<ol style="list-style-type: none"> 1) dziennik 2) księga główna 3) księgi pomocnicze 4) zestawienie obrotów i sald 5) inwentarz 	umożliwiają zapis różnorodnych operacji gospodarczych oraz agregację danych źródłowych i informacji, a także ich kontrolę (uzgadnianie)
Inwentaryzacja składników aktywów i pasywów	zasady i metody inwentaryzacji, jej terminy, organizacja inwentaryzacji, rozliczenie wyników inwentaryzacji	weryfikacja danych księgowych ze stanem faktycznym
Wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego	przyjęty sposób wyceny zasobów, ustalenia wartości rozchodów rzeczowych składników majątku, sposoby ustalenia wyniku finansowego	ukazanie ekonomicznej (realnej) wartości majątku i rezultatu działalności (zysk, strata) jednostki
<p>Sprawozdawczość finansowa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wszystkich jednostek prowadzących księgi rachunkowe 2) jednostek, których sprawozdanie finansowe podlega obowiązkowemu badaniu 	<ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzenie do sprawozdania finansowego 2) bilans 3) rachunek zysków i strat 4) dodatkowe informacje i objaśnienia <ol style="list-style-type: none"> 1) rachunek przepływów pieniężnych 2) zestawienie zmian w stanie kapitału (funduszu) własnego 3) sprawozdanie z działalności w roku obrotowym (tylko jednostek przewidzianych ustawą) 	prezentacja wizerunku jednostki (jej sytuacji majątkowej, finansowej, wyniku finansowego oraz zmian w tym zakresie)
Gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji	przechowywanie opisu przyjętych zasad rachunkowości, dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i dokumentów inwentaryzacyjnych oraz sprawozdawczości finansowej	możliwość weryfikacji sprawozdań finansowych w celu udowodnienia ich prawdziwości i rzetelności
Badanie i składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą	<ol style="list-style-type: none"> 1) obligatoryjne 2) fakultatywne (na podstawie decyzji jednostki) 	uwiarygodnienie wizerunku jednostki gospodarczej przez osobę zaufania publicznego (biegłego rewidenta)

Zasadniczym celem rachunkowości jest generowanie informacji finansowych na potrzeby różnych odbiorców (wewnętrznych i zewnętrznych). Realizacja tego celu wymaga dokonywania pomiaru zdarzeń i procesów gospodarczych oraz ich rezultatów stanowiących konsekwencję podjętych decyzji w trakcie prowadzonej działalności. Te ostatnie mogą dotyczyć w szczególności: wielkości wypracowanego wyniku finansowego, utrzymania płynności i wypłacalności, monitorowania stanu zobowiązań (w tym wymagalnych), ograniczania ich wysokości czy efektywnego wykorzystania posiadanych zasobów. Pomiar przepływów rzeczowych i finansowych oraz przyrostu wartości następuje według specyficznych dla systemu rachunkowości reguł i procedur określonych w prawie bilansowym oraz w wewnętrznych uregulowaniach przedsiębiorstwa.

W warunkach gospodarki rynkowej rachunkowość przedsiębiorstw nabiera coraz większego znaczenia. Dostarcza ona różnym użytkownikom informacji finansowych służących podejmowaniu decyzji oraz umożliwia rozliczenie kierownictwa z efektywnego zarządzania powierzonym majątkiem, oraz z osiągniętych rezultatów (dokonań). Podczas przygotowywania tych informacji wykorzystuje się specyficzne metody, reguły (procedury) postępowania, formy, urządzenia ewidencyjne i środki techniczne, które gwarantują ich rzetelność, wiarygodność, terminowość, porównywalność, sprawdzalność i odpowiednią szczegółowość.

Dostarczane zbiory informacji (w postaci sprawozdań finansowych i raportów) zawierają informacje przydatne dla różnych użytkowników do dokonywania oceny sytuacji majątkowej i finansowej, rentowności, płynności oraz wypłacalności jednostki gospodarczej, a także podatności na zmiany w otoczeniu, które wpływają na jej sytuację finansową w przyszłości. Są one także bazą do rozliczenia kierownictwa z osiągniętych rezultatów.

Generowane informacje finansowe muszą spełniać wiele standardów jakościowych, z których za istotne uznaje się dokładność, wiarygodność i porównywalność. Rachunkowość w swych rozwiązaniach musi godzić potrzeby informacyjne wielu różnych użytkowników (także potencjalnych i anonimowych).

Zadaniem rachunkowości jest pomoc w wytyczaniu (kreowaniu) przyszłych działań (budżetowanie), alokacja zasobów wewnątrz przedsiębiorstwa, rejestracja zdarzeń i procesów gospodarczych, ich monitorowanie i kontrola przez porównanie danych wyznaczonych i zrealizowanych oraz ocena dokonań. Ponadto powinna ona także dostarczyć informacji niezbędnych do rozliczenia z:

- 1) kontrahentami (z tytułu dostaw, robót i usług),
- 2) pracownikami (np. z tytułu wynagrodzeń),
- 3) ZUS (z tytułu ubezpieczeń społecznych),
- 4) fiskusem (z tytułu podatków),
- 5) instytucjami finansowymi (np. z tytułu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej).

Publikacja stanowi kompendium wiedzy o systemie informacyjnym rachunkowości finansowej przedsiębiorstw: od zaprojektowania tego systemu począwszy poprzez sprawne jego funkcjonowanie aż do likwidacji lub upadłości firmy.

Omówione w niej zagadnienia zostały ujęte w czterech częściach:

- aspekty prawne i organizacyjne rachunkowości;
- zasoby majątkowe i kapitały (fundusze) oraz ich ujęcie ewidencyjne w przedsiębiorstwach kontynuujących działalność;
- sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstwa – sporządzanie, badanie, ogłaszanie, udostępnianie oraz archiwizacja i ochrona zbiorów dokumentacji księgowej;
- rachunkowość przedsiębiorstw niekontynuujących działalności.

Najnowsze wydanie zostało poszerzone o następujące kwestie: zmiany w dokumentacji przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, ewidencja leasingu, ujęcie rozrachunków z kontrahentami, zasady ustalania kosztów wytworzenia i wyceny produktów. Ponadto zawiera zaktualizowane treści odnoszące się zmian prawa bilansowego, Krajowych Standardów Rachunkowości, zmian przepisów podatkowych w zakresie podatków dochodowych, podatku VAT oraz innych obciążeń publicznoprawnych, a także zmian w ustawach: Kodeks spółek handlowych, Prawo Przedsiębiorców oraz Prawo upadłościowe.

Książka jest przeznaczona dla menedżerów przedsiębiorstw, przedstawicieli rad nadzorczych, głównych księgowych, osób zajmujących się profesjonalnie prowadzeniem ksiąg rachunkowych i pracowników pionów finansowo-ekonomicznych. Zainteresuje również kontrolerów i audytorów wewnętrznych, sędziów sądów gospodarczych oraz likwidatorów i syndyków masy upadłości. Jej adresatami są także studenci studiów ekonomicznych i studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości.

Maria Hass-Symotiuik – doktor habilitowana nauk ekonomicznych; profesor w Katedrze Rachunkowości Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim; jej zainteresowania badawcze i naukowe koncentrują się wokół problematyki sterowania kosztami, wynikami i dokonania podmiotów leczniczych; autorka ponad 500 publikacji, a także redaktor prac zbiorowych z zakresu rachunkowości finansowej i zarządczej, rachunku kosztów, sprawozdawczości finansowej i statystycznej podmiotów leczniczych oraz innych jednostek gospodarczych.

9788382466225 W02P01

ISBN 978-83-8246-622-5

9 788382 466225

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

